

Гендерний аспект у висвітленні жіночого спорту в медіа

Н. О. Войтович¹, Х. Р. Іванців², І. С. Іванців-Грига³

¹Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна

²Львівська обласна Мала академія наук, Львів, Україна

³Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Львів, Україна

*Corresponding author. E-mail: griga1975@gmail.com

Paper received 29.11.19; Accepted for publication 12.12.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2019-214VII36-13>

Анотація. Зараз у суспільстві відбувається конфлікт за гендерну рівність в усіх галузях, в тому числі і у спорті та у його висвітленні у ЗМІ. Проблема гендерної нерівності у спорті та його висвітленні безпосередньо стосується і України. Жіночий спорт має за собою дуже давню і багату історію: він зародився ще в античні часи і розвивався протягом століть. Про нього йшлося в працях античних мислителів, записках мандрівників тощо, а з появою друкованої преси про жіночий спорт почали писати і в газетах та журналах. Е.Ламуро, Т.Брюс, В.Шиляк, А.Шульга писали про жіночий спорт. Простежується збільшення висвітлення жіночого спорту у пресі протягом ХХ століття. Але, незважаючи на це, є і питання гендерної нерівності. Тоні Брюс у своїй праці «15 правил репрезентації спортсменок у медіа: міжнародні тренди та культурні відмінності» наголошує на різного роду проблемах, які виникали при висвітленні матеріалів про жіночий спорт. Доктор Тоні Брюс серед них виділяє підкреслення статі, порівняння з чоловічим спортом, сексуалізацію та амбівалентність. Вона вказує на участь журналістів-чоловіків в упередженому ставленні. Ми побачили, що досі існує проблема амбівалентного висвітлення і сексуалізації жіночого спорту і жінок-атлеток, проте з іншого боку, фани спорту так само палко підтримують своїх улюблених спортсменок, як і спортсменів. Ми дійшли висновку, що медіа ще є над чим працювати, щоб подавати матеріали об'єктивно та дотримуватися принципів гендерної рівності. Залишилася нерозв'язаною наявність інших проблем висвітлення жіночого спорту в українських ЗМІ та ставлення експертів і людей до них. Сподіваємося, що нерозв'язані питання стануть поштовхом для дослідження інших, зокрема науковців та експертів у спортивній сфері.

Ключові слова: жіночий спорт, медіа, гендерна нерівність, сексуалізація, амбівалентність.

Вступ. Жіночий спорт зародився ще в античні часи. Згадки про нього були спочатку в записках науковців та мандрівників, згодом – у пресі. У порівнянні з минулим століттям, кількість жінок, які займаються спортом, зростає, отже мала б зрости кількість матеріалів про жіночий спорт. Зараз у суспільстві відбувається конфлікт за гендерну рівність в усіх галузях, в тому числі і у спорті та у його висвітленні у ЗМІ. Проблема гендерної нерівності у спорті та його висвітленні безпосередньо стосується і України, де є багато талановитих спортсменок, які потребують належної уваги медіа. Ми погоджуємося зі словами Віолети Шиляк, у яких вона пояснює значущість ЗМІ у формуванні суспільної думки про спорт: «Медіа є найсильнішими посередниками між спортом та сучасним суспільством. ЗМІ, особливо телебачення, грають зараз важливу роль у формуванні аудиторії. Вплив висвітлення медіа реальності є дуже великим у створенні зв'язку між спортом і вболівальниками»[12].

Короткий огляд публікацій по темі. Теоретичною базою є науковий доробок українських та зарубіжних вчених, що вийшов друком протягом останніх десятиліть. Особливу увагу ми приділили працям тих науковців, які дослідили останні тенденції та зміни у сфері друкованих ЗМІ. Над висвітленням теми жіночого спорту у ЗМІ працювали такі науковці, як Тоні Брюс, Ейлі Ламуро, Віолета Шиляк, Анатолій Шульга та інші.

Мета. Дослідити матеріали про жіночий спорт минулих століть і з'ясувати кількісний та якісний аспект висвітлення теми жіночого спорту, виокремити проблеми висвітлення жіночого спорту в медіа.

Матеріали та методи. Під час написання статті було застосовано такі наукові методи: контент-аналіз – ми

проаналізували номери видань на предмет жіночого спорту; метод синтезу – ми виокремили матеріали, які стосуються теми нашої статті. Як матеріали ми використали такі засоби масової інформації, як газети «Morning chronicle», «The Sketch», електронну версію газети «Спортивка», журнал «Старт».

Результати та їх обговорення. Жіночий спорт має за собою дуже давню і багату історію. Він зародився ще в античні часи і розвивався протягом століть. Про нього йшлося в працях античних мислителів, записках мандрівників тощо, а з появою друкованої преси про жіночий спорт почали писати і в газетах та журналах. Про заняття спортом серед жінок науковець Шульга А. В. пише так: «...стародавні спартанці високо цінували досягнення у фізичній культурі і мужність як у хлопчиків, так і у дівчаток. Згідно з Ксенофоном, який, мабуть, глибоко схвалював і жіночий спорт і атмосферу спартанського військового табору, легендарний спартанський законодавець Лікурґ закликав залучати дівчаток до занять бігом і боротьбою. Лікурґ вважав, що вищою функцією вільної жінки є народження дітей, і він наполягав на тому, що жіноче тіло, не менше, ніж чоловіче потребує належних тренувань. Про розвиток жіночого спорту в часи Середньовіччя і раннього Нового часу Шульга А. зазначає, що «існує всього декілька згадок про участь жінок у фізичних вправах протягом Середньовіччя. Наприклад, у стародавніх вікінгів культивувався національний вид боротьби "Глима" (боротьба на поясах в спеціальних борцівських штанах), в яких брали участь і жінки. Несподівано, у вісімнадцятому сторіччі, "делікатні створіння", яких тримали подалі від будь-яких реальних фізичних вправ, увірвалися в самий чоловічий і

жорстокий спорт – кулачний бій у формі раннього боксу на голих кулаках, який був організований як спорт і уявлення знаменитим майстром кулачного бою, англійським богатирем Джеймсом Фіггом, що заснував в 1714 році "Академію боксу" в Лондоні. Посилання на жінок-кулачних бійців попадаються з дивовижною частотою. Джерела (в основному, газети і записки мандрівників) мало що говорять про промоутерів тих боїв, але всі вони, імовірно, були чоловіками, маловірогідно, що в таких справах рахувалися з думкою жінок. Жінки, які брали участь в боях, майже напевно належали до бідних шарів суспільства і, до того ж, мали репутацію "легкої поведінки"» [4].

У період XIX століття почали розвиватися більш «жіночі» види спорту, такі, як гімнастика, які викладалися і для дівчаток. Свідченням цього може бути стаття «Еволюція жіночого спортивного одягу»: «У 1830-1840 рр. в школах для дівчаток була позитивно сприйнята ідея проведення спортивних занять і здорового способу життя. Починаючи з 1860-х років, зростає кількість навчальних закладів, які практикували фізичні вправи, як частину шкільної програми» [6]. Дійсно, у газеті «The Sketch» за 16 березня 1927 року бачимо фотографії груп жінок, які займаються гімнастикою з підписами 1850, 1890-х та 1927 року. Нижче можемо прочитати, що це фестиваль жіночих спортивних костюмів XIX століття. Його учасниці продемонстрували доволі швидко еволюцію спортивного одягу жінок від «блуз з довгими рукавами» і «скромних штанів» до вільних футболок і шортів, у яких вони «такі ж вільні, як і їхні брати» [3].

Можемо простежити збільшення висвітлення жіночого спорту у пресі протягом XX століття. Проте з іншого боку, Тоні Брюс у своїй праці «15 правил репрезентації спортсменок у медіа: міжнародні тренди та культурні відмінності» наголошує на різному роду проблемах, які виникали при висвітленні матеріалів про жіночий спорт [9]. Ці проблеми поділені на старіші, теперішні, постійні та ті, які трапляються в онлайн-виданнях. До старіших відносяться такі, як підкреслювання статі: «Підкреслювання статі пояснює чоловічий спорт як нормальний і жіночий як Інший, використовуючи визначення статі лише для жіночих подій». Дійсно, адже у № 12 журналу «Старт» 1970-го року бачимо нарис «Дев'ятнадцята, найдорожча», у якому йдеться про чемпіонку світу з кульової стрільби Ніну Столярову: «Для жінки це не дуже легкий вид. Хоч спортивний пістолет важить не так вже й багато, все ж піднімати його лише на одних змаганнях доводиться щонайменше тридцять, а то й шістьдесят разів! А варто хоч трохи здригнутися прямої напруженій руці, і куля може влучити в край «яблучка», а то й зовсім «піти за молоком» [1].

Іншими проявами гендерної нерівності, за словами Тоні Брюс, є порівняння з чоловічим спортом: «Практика позитивного порівняння спортсменок зі спортсменами, можливо, призначена для лестощів спортсменкам, але дослідники сперечаються, що це ще один спосіб показати чоловічий спорт як стандарт, за яким оцінюють жіночий спорт.» Доктор Тоні Брюс серед постійних проблем також виділяє сексуалізацію та амбівалентність. Вона вказує на участь журналістів-чоловіків в амбівалентному ставленні: «Коли спортсменки таки отримують увагу медіа, виникає складність у балансуванні між жіночністю та спортом для чоловіків-спортивних журналі-

стів, і це проявляється в амбівалентному висвітленні». Щодо сексуалізації, бачимо чітке пояснення: «...[сексуалізація] фокусується на сексуальній привабливості чи виклику тіл спортсменок, а не на їхніх атлетичних вміннях, і дослідники запитують, як саме медіа бачить їхню цінність – як атлетів чи об'єктів сексу» [9]. Як підтвердження вищезгаданих слів, бачимо в одному з випусків «Спортивної газети» 1994 року вірш-гумореску про жіночий футбол. Він яскраво ілюструє вищезгадані проблеми, адже оповідач губиться між зовнішнім виглядом дівчат і фактичними подіями на полі з точки зору спорту [2].

Справді, багато хто може погодитися з тим, що жінок дискримінують у медіа. Еймі Ламуро написала статтю «Як медіа описує жінок-атлеток», і в ній є наступні фрази: «Коли медіа таки вирішує зосередитися на жінках-спортсменках, вони схильні фокусуватися в більшості на їхній вигляд та одяг. Марія Шарапова, тенісистка, яка отримує увагу медіа радше за свій вигляд, ніж атлетичні здібності. Дослідження показало, що коментатори рідко розповідають про Шарапову без того, щоб звернути увагу на її зовнішній вигляд. То коли це зміниться? Чому жінки-атлетки не можуть бути похвалені за свій талант і вміння, а не за вигляд і стиль?» [10].

Ми вважаємо, що Тоні Брюс та Еймі Ламуро, з одного боку, мають рацію, адже, як бачимо на прикладі вищезгаданих періодичних видань, жіночий спорт у медіа явно стикається з низкою проблем, які потребують чимшвидшого вирішення. Проте, з іншого боку, не можна сказати, що фани спорту ставляться упереджено до жінок-атлеток. Більше того, вони радо підтримують своїх улюблених спортсменок і навіть висловлюють слова підтримки у відео. Так, на Twitter-сторінці уже відомої нам газети «Спортивка» був репост відеозвернення уболівальників Еліни Світоліної, де вони підтримують тенісистку і бажають виграти нагороду «Великий шолом» турніру Australian Open. «Давай, рви там всіх, вперед!», «І знай – вся країна за тебе переживає!», «Поки всі українські чоловіки працюють в поті чола і не можуть тобі особисто передати слова підтримки, я зроблю це за них» - ось так передали вітання і дали насагу нашій спортсменці люди найрізноманітніших професій і статусів [7].

Висновки. Отже, ми ознайомилися з історією жіночого спорту з допомогою праці А. Шульги і дослідили пресу минулих століть, яка подавала конкретні приклади участі жінок минулого у занятті спортом. Крім цього, на основі статті доктора Тоні Брюс «15 правил репрезентації спортсменок у медіа: міжнародні тренди та культурні відмінності» ми виділили основні питання висвітлення жіночого спорту минулого і сучасності та показали їх на прикладі українських видань та деяких онлайн – медіа. Ми побачили, що досі існує проблема амбівалентного висвітлення і сексуалізації жіночого спорту і жінок-атлеток. З іншого боку, уболівальники так само щиро підтримують спортсменок, як і спортсменів, як видно з допису газети «Спортивка» у Твіттері. З цього ми дійшли висновку, що медіа ще є над чим працювати, щоб подавати матеріали об'єктивно та дотримуватися принципів гендерної рівності. Залишилася нерозв'язаною наявність інших проблем висвітлення жіночого спорту в українських ЗМІ та ставлення експертів і людей до них. Сподіваємося, що нерозв'язані питання стануть по-

штовхом для дослідження інших, зокрема науковців та експертів у спортивній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев . Дев'ятнадцята, найдорожча // Старт. – 1970. – № 12. – С. 22
2. Чубенко В. Матч краси і грації // Старт. – 1994. – № 1-2. – С.31
3. From trousers to shorts! A century of women's sports dress // The Sketch. – 1927. – 16 March. – p. 12
4. Morning Chronicle . – 1807. – 24 March
5. Nimrod. Our sports diary // Birmingham Daily Gazette. – 1926. – 5 October. – p.10
6. Литвинець А., Виноградський Б., Литвинець І. Еволюція жіночого спортивного одягу. [Електронний ресурс] А. Литвинець, Б. Виноградський, І. Литвинець– Режим доступу : [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO M=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNLOA D=1&Image_file_name=PDF/VchdpuPN_2014_118\(2\)_12.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO M=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNLOA D=1&Image_file_name=PDF/VchdpuPN_2014_118(2)_12.pdf)
7. Спортивка (@Sportyvka) | Twitter [Електронний ресурс] : [сайт]. – Режим доступу : <https://mobile.twitter.com/sportyvka>
8. Шульга А.В. Жіночий спорт. [Електронний ресурс] А. В. Шульга – Режим доступу : <http://www.horting.org.ua/node/13965>
9. Bruce T. 15 Rules of Representation in Media Coverage of Sportswomen: International Trends and Cultural Differences 女运动员在媒体表征中的 15 条规则: 国际趋势与文化差异. [Electronic resource] T. Bruce – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/299824994_15_Rules_of_Representation_in_Media_Coverage_of_SportswomenInternational_Trends_and_Cultural_Differences_nuyundongyuanzaimetitbiaozhengzhongde_15_tiaoguize_guojiqushiyuwenhuachayi
10. Lamoureux A. How the media portrays female athletes. [Electronic resource] A. Lamoureux - Access mode : <https://aimeelamoureux.wordpress.com/>
11. Paris 1900: Games at the centre of the world [Electronic resource] : [site] – Access mode : <https://www.olympic.org/news/paris-1900-games-at-the-centre-of-the-world>
12. Šiljak V. Media Influence on the Development of the Olympic Movement. [Electronic resource] V. Šiljak – Access mode : http://www.academia.edu/11702377/Media_Influence_on_the_Development_of_the_Olympic_Movement

REFERENCES

1. Alekseev. The nineteenth, the most valuable // Start. – 1970.- № 12.- P.22
2. Chubenko V. The match of beauty and grace // Start. – 1994. - № 1-2. – P.31
3. From trousers to shorts! A century of women's sports dress // The Sketch. – 1927. – 16 March. – p. 12
4. Morning Chronicle. – 1807. – 24 March
5. Nimrod. Our sports diary // Birmingham Daily Gazette. – 1926. – 5 October. – p.10
6. Lytvynets A., Vynohradskiy B., Lytvynets I. Evolution of women sports clothes [Electronic resource] A. Lytvynets., B. Vynohradskiy., I. Lytvynets – Access mode : [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO M=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNLOA D=1&Image_file_name=PDF/VchdpuPN_2014_118\(2\)_12.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO M=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNLOA D=1&Image_file_name=PDF/VchdpuPN_2014_118(2)_12.pdf)
7. Sportyvka (@Sportyvka) | Twitter [Electronic resource] : [site] – Access mode : <https://mobile.twitter.com/sportyvka>
8. Shulga A.V. Women sport. [Electronic resource] A.V. Shulga – Access mode : <http://www.horting.org.ua/node/13965>
- 9 Bruce T. 15 Rules of Representation in Media Coverage of Sportswomen: International Trends and Cultural Differences 女运动员在媒体表征中的 15 条规则: 国际趋势与文化差异. [Electronic resource] T. Bruce – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/299824994_15_Rules_of_Representation_in_Media_Coverage_of_SportswomenInternational_Trends_and_Cultural_Differences_nuyundongyuanzaimetitbiaozhengzhongde_15_tiaoguize_guojiqushiyuwenhuachayi
10. Lamoureux A. How the media portrays female athletes. [Electronic resource] A. Lamoureux -Access mode : <https://aimeelamoureux.wordpress.com/>
11. Paris 1900: Games at the centre of the world [Electronic resource] : [site] – Access mode : <https://www.olympic.org/news/paris-1900-games-at-the-centre-of-the-world>
12. Šiljak V. Media Influence on the Development of the Olympic Movement. [Electronic resource] V. Šiljak – Access mode : http://www.academia.edu/11702377/Media_Influence_on_the_Development_of_the_Olympic_Movement

The gender aspect of women's sport representation in media

N. O. Voitovych, K. R. Ivantsiv, I. S. Ivantsiv-Griga

Abstract. At the present time there is a conflict over the gender inequality in all aspects, including sport and its presentation in the media. The problem of gender inequality in sport and its portrayal also directly concerns Ukraine. Women's sport has a long, rich history: it takes its origins from the ancient times and has been developing for centuries. It was spoken about in ancient thinker's works, travellers' proceedings; when the printed press appeared, it was written about in newspapers and magazines. A. Lamoureux, T. Bruce, V. Šiljak, A. Shulga, and others wrote about women's sport. It has been observed that the women's sport coverage has been increased during the XX century. Nevertheless, there is an issue of gender inequality. Tony Bruce in her article «15 rules of representation in media coverage of sportswomen: international trends and cultural differences» emphasizes on problems that appeared during the presentation of women's sport. She highlights gender marking, comparisons to men's sport, sexualization and ambivalence among these problems. She also points out on participation of men journalists in prejudiced treatment. We have seen that there is still a problem of the ambivalent presentation and sexualization of women's sport and female athletes, but on the other hand, sport fans support equally sportswomen and sportsmen. We have come to the conclusion that the media have to work harder to present their publications objectively and to adhere to the principles of gender equality. Other issues of women's sport coverage and experts' opinion on them remain unsolved. We hope that these unresolved issues will stimulate more research, including that by scholars and sport experts.

Keywords: women's sport, media, gender inequality, sexualization, ambivalence.